

Adam GIEDROJĆ¹
Kamil ORŁOWSKI²

Pod merytoryczną opieką – mjr. dr. Marka Bodziany

DYNAMIKA STRUKTURY ETNICZNEJ I RELIGIJNEJ REPUBLICKI IRACKIEJ W LATACH 1991-2010

Abstrakt: Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie najważniejszych wydarzeń, które miały wpływ na zmianę struktury etnicznej Republiki Irackiej od czasów przed II wojną w Zatoce Perskiej do 2010 roku oraz tych, które miały znaczący wpływ na zmiany w społeczeństwie irackim z uwzględnieniem aspektów religijnych. Autorzy chcieli również przybliżyć temat sprawy kurdyjskiej na przełomie XX i XXI wieku na terytorium Iraku.

Słowa kluczowe: Republika Iracka, struktura etniczna, ugrupowania religijne, islam, Kurdowie iraccy, wojna w Zatoce Perskiej

WSTĘP

Republika Iracka jest położona w większości na Półwyspie Arabskim³, a dokładniej w jego północno-wschodniej części. Powierzchnia tego kraju wynosi ponad 438 tys. km². Irak graniczy z Turcją, Arabią Saudyjską, Jordanią, Syrią oraz od wschodu z Iranem i południowo-wschodu z Kuwejtem, co między innymi stanowiło przyczynę sporów. W konsekwencji doprowadziło to do I wojny w Zatoce Perskiej.

Na terytorium Iraku znajdują się dwie wielkie rzeki zachodniej Azji – Eufrat i Tygrys, pomiędzy którymi leży stolica – Bagdad. Największym jeziorem jest Bahr al Milh. Irak posiada także 58 kilometrowy pas linii przybrzeżnej graniczącej z Zatoką Perską. Kraj ten prawie w całości leży w subtropikalnej strefie klimatycznej. Najważniejszymi i najliczniej występującymi surowcami naturalnymi wydobywanymi w Iraku są ropa naftowa i gaz ziemny.

¹ Student I roku stacjonarnych studiów I stopnia kierunku Bezpieczeństwo Narodowe, Przewodniczący Naukowego Koła Socjologicznego.

² Student I roku stacjonarnych studiów I stopnia kierunku Bezpieczeństwo Narodowe, Członek Naukowego Koła Socjologicznego.

³ Półwysep położony w Azji Południowo – Zachodniej leżący pomiędzy Zatoką Perską, Morzem Arabskim i Morzem Czerwonym. Zob. *Vademecum dla żołnierzy przygotowujących się do realizacji zadań w ramach misji stabilizacyjnej w IRAKU*, DWL, 2003, s. 8-9.

Pod koniec 2008 roku liczbę ludności Republiki oszacowano na ok. 28,22 mln. Irak dzieli się na 18 muhafazat⁴. Największym skupiskiem mieszkańców jest Bagdad. Obowiązującymi językami urzędowymi jest arabski, kurdyjski, asyryjski oraz perski.

Ze względu na liczne zabytki, pozostawione po cywilizacji Sumerów oraz miejsca kultu religijnego, Republika Iracka dysponuje dość pokaźnym potencjałem turystycznym. Jednak najważniejszą rolę, którą Irak pełni na arenie międzynarodowej jest eksport ogromnych rezerw surowców energetycznych. W planach jest zwiększenie produkcji ropy naftowej do 12 mld baryłek dziennie do 2017 roku, co dałoby mu pozycję lidera w tej dziedzinie.

1. OGÓLNY ZARYS HISTORYCZNY IRAKU

Historia Iraku jest niezwykle bogata, cywilizacja sięga bowiem ponad 4,5 tysięcy lat. Właśnie w tym okresie na terytorium dzisiejszego Iraku zaczynały się rozwijać pierwsze starożytne cywilizacje. Byli to kolejno Sumerowie, Akady, Asyryjczycy oraz Babilończycy. Do dziś można podziwiać niezwykle zabytki mówiące o osiągnięciach tych najstarszych znanych cywilizacji. W VI wieku p.n.e. tereny zostały podbite przez Persów, a w późniejszym czasie przez Aleksandra Macedońskiego, Seleucydów, Partów i Sasanidów.

W VII wieku n.e. terytorium Niziny Mezopotamskiej zostało najechane przez Arabów. Wiąże się to z pojawieniem się na tamtych terenach islamu. Jeden z takich ośrodków szybko przeistoczył się w prawdziwe centrum cywilizacji tej monoteistycznej religii. W tym okresie zapanował tak zwany *złoty wiek Islamu*, ze względu na bardzo wysoki poziom nauki, kultury i sztuki muzułmańskiej w tym czasie.

Islamska kultura znacznie wyprzedziła w wielu dziedzinach zachodnią Europę. Od najdawniejszych czasów studiowano tam hinduską matematykę, czego efektem było wprowadzenie do powszechnego użycia cyfr *arabskich*, co wpłynęło na konsekwencji na rozwój od IX wieku algebry. Zajmowano się na wysokim poziomie filozofią oraz medycyną. Architektura również przeżywała swój rozkwit. Powstały liczne meczety uwieńczone pięknymi kopułami i minaretami⁵. W XIII wieku najazd Mongołów spowodował rozpoczęcie upadku cywilizacyjnego, gospodarczego oraz politycznego kalifatu bagdadzkiego. Kolejno nastąpiła ingerencja mocarstw europejskich, głównie Anglików i Portugalczyków w rejonie posiadłości osmańskiej. Pierwszym celem było znalezienie nowej drogi do Indii, a w XIX wieku chęć zdobycia obecnych w Zatoce Perskiej surowców naturalnych. W konsekwencji Irak został pod panowaniem Brytyjskim. W 1921 roku⁶ zostało utworzone Królestwo Iraku, co spowodowało, że w jednym państwie znalazły się różne narody wyznające odmienne rodzaje islamu. Reasumując, Irak we współczesnej formie jest tworem sztucznym, który powstał na skutek rozpadu tureckiego Imperium Osmańskiego i porozumień pomiędzy państwami Europy Zachodniej. Po upadku mocarstw kolonialnych Irak ogłosił niepodległość (1932 rok), jednak całkowite uzależnienie się od Wielkiej Brytanii nastąpiło dopiero po II wojnie światowej.

2. IRAK ZA CZASÓW HUSAJNA

⁴ (Arab.) Jednostka podziału administracyjnego w państwach arabskich. Zob. *Raport – Irak. Strefa Środkowo-Południowa*, Babilon - Warszawa, lipiec 2003, s. 8.

⁵ Zob. J. Danecki, *Podstawowe wiadomości o islamie*, Wydawnictwo Akademickie DIALOG, Warszawa 2007.

⁶ Zob. M. Dziekan, *Historia Iraku*, Wydawnictwo Dialog, 2002.

Analiza okresu panowania Saddama Husajna⁷ w Iraku, determinuje konieczność przeniesienia w czasie do roku 1968, kiedy to w wyniku zamachu stanu władzę w kraju przejęła partia al-Baas. Przywódcą kraju został Ahmed Hassan al-Bakr. Początki partii były dość efektywne. Rosnące wpływy ze sprzedaży ropy naftowej zaczęto inwestować w wielkie programy rozwojowe kraju, takie jak: przemysł, edukacja, rolnictwo, służba zdrowia. Następnie w roku 1979 głową państwa został Saddam Husajn. Już w pierwszych latach jego rządu doprowadziły do wojny iracko - irańskiej. Przez 8 lat oba państwa toczyły krwawe boje, jednak żadnemu z nich nie udało się wyjść z wojny zwycięsko. Konflikt ten kosztował życie tysiące ludzi oraz pochłonął ogromną sumę pieniędzy. Podczas wojny dochodziło również do wewnętrznych sporów pomiędzy rządem irackim a mniejszością kurdyjską. Współpracą kurdyjskiej partyzantki z wojskami irańskimi przyczyniła się do odpowiedzi Bagdadu poprzez użycie broni chemicznej przeciwko zamieszkującym północ kraju Kurdom. W wyniku Operacji „Anfal” zginęło nawet do 180 tysięcy Kurdów⁸. Jednym z najbardziej tragicznych działań tej operacji było zrzućenie gazów bojowych w 1988 roku na miejscowość Halabdzja. Zginęło wtedy około 4 tysięcy ludzi oskarżonych o współpracę z Teheranem.

Wojna ta pochłonęła również potężne środki finansowe, bowiem na początku wojny Irak dysponował nadwyżką 30 miliardów dolarów, a zakończył ją z prawie 80 miliardowym długiem⁹. Ta sytuacja spowodowała konieczność szybkiego podniesienia państwa z zapaści ekonomicznej. W związku z tym wkrótce po zakończeniu wojny z Iranem, Saddam Husajn postanowił zaatakować Kuwejt. Determinowane było to niskimi cenami ropy naftowej na rynku światowym, które narzucał w dużej części Kuwejt. Zajmował on wówczas pozycję lidera w produkcji tego surowca. Do przyczyn inwazji zaliczamy również fakt związany z roszczeniami terytorialnymi¹⁰ oraz to, że Irak był zadłużony względem południowego sąsiada. 2 sierpnia w nocy wojska irackie wkroczyły do Kuwejtu. Jednakże armia zaatakowanego kraju nie była w stanie stawić efektywnego oporu, w związku z czym Szejk Jaber al-Ahmed al-Sabah ogłosił kapitulację, a sam znalazł schronienie w pobliskiej Arabii Saudyjskiej. Władze Iraku były na tyle zuchwałe, że kilka dni po opanowaniu Kuwejtu ogłosiły, iż staje się on 19 prowincją Republiki Irackiej¹¹. Od tego czasu inwazja przerodziła się w okupację.

Rada Bezpieczeństwa ONZ wydała rezolucję nr 660¹², która potępiała agresję i wzywała Irak do natychmiastowego wycofania się z Kuwejtu. W efekcie nieskutecznych negocjacji, w sprawie aneksji Kuwejtu, zaczęła powstawać koalicja antyiracka pod przewodnictwem Stanów Zjednoczonych. Doprowadziło to do przerzucenia ogromnej liczby żołnierzy sił międzynarodowej koalicji w rejon Zatoki Perskiej¹³. 17 stycznia pod

---

⁷ Iracki dyktator urodzony 28 kwietnia 1937 w Al – Aludzy, stracony 30 grudnia 2006 roku przez powieszenie. W latach 1979 - 2003 rządził Republiką Iracką.

⁸ Zob. A. Grigies, *Sprawa kurdyjska w XX wieku*, wydawnictwo Dialog, 1997 r.

⁹ Zob. A. Bartnicki, *Zarys dziejów Afryki i Azji: historia konfliktów 1869-2000*, Warszawa 2000.

¹⁰ Husajn uważał, że Kuwejt, jako dawna część otomańskiej prowincji Basry powinien zostać na mocy prawa przyłączony do państwa Irackiego.

¹¹ Rada Bezpieczeństwa ONZ jednomyślnie uchwaliła rezolucję nr 662 stanowiącą o tym, że aneksja Kuwejtu jest nielegalna i nieważna.

¹² Rezolucja wydana przez ONZ, potępiająca działania Iraku skierowane w stronę Kuwejtu.

¹³ Zob. M. Bodziany, M. Podhorec, *Zabezpieczenie logistyczne wojny w Zatoce Perskiej 1991 roku*, Zeszyty Naukowe WSOWL nr1 (139), Wrocław 2006, s. 45. Do ich przetrzutu było zaangażowanych: 300 samolotów transportowych (C-54 i C-141), tj. około 90 % sił powietrznych; 160 samolotów transportowych (z rezerw cywilnych i wojskowych). Według danych ekspertów zachodnich w ciągu 200 dni wykonano około 15 tys. samolotorejsów lotnictwa transportowego, przewożąc ponad 500 tys.

dowództwem generała Normana Schwarzkopfa¹⁴ rozpoczęła się operacja Pustynna Burza¹⁵. Niemniej jednak podkreślić należy, że wojnę w Zatoce Perskiej (2 VIII 1990-28 II 1991) możemy podzielić na 2 fazy:

Pierwsza: 2 VIII 1990-16 I 1991, który obejmuje:

1. Aneksję Kuwejtu 2-4 VIII 1990;
2. *Pustynną Tarczę* 9 VIII 1990-16 I 1991;

Druga: 17 I 1991-28 II 1991 i obejmuje ona następujące etapy:

1. *Pustynną Burzę* 17 I -23 II 1991;
2. *Pustynne Cięcie* - 24-28 II 1991, później nazwane: *Pustynny Miecz*¹⁶.

Z każdymi kolejnymi działaniami zbrojnymi ze strony obydwu walczących podmiotów, rosły straty w ludności cywilnej Iraku, określane przez USA, jako *niezamierzone zniszczenia*. 2 marca 1991 roku doszło do ostatniego starcia na linii Irak – alianci, a następnego dnia oficjalnie podpisano zawieszenie broni w miejscowości Safwan. Ogólny bilans wojny wyniósł 35 tysięcy zabitych (żołnierzy i cywilów) po stronie irackiej. Dla porównania siły koalicyjne straciły około tysiąca dwustu ludzi. Wojna ta jest określana, jako niedokończona, ze względów politycznych, a mianowicie przez to, iż Husajn pozostał przy władzy. Warto jednak zaznaczyć, że celem wojny nie było obalenie dyktatora, lecz wyzwolenie Kuwejtu. Dobrym argumentem potwierdzającym poprzednie zdanie jest fakt, że arabscy sojusznicy, zaraz po wyparciu wojsk irackich z Kuwejtu, domagali się natychmiastowego zakończenia działań. Irak miał być też przeciwwagą dla Iranu w regionie. W związku z tym mówi się o *wygranej wojnie i przegranym pokoju*¹⁷.

Następstwem wojny w rejonie Zatoki Perskiej były liczne powstania na północy Iraku - ze stron Kurdów – oraz w południowej części kraju – ze strony szyitów. Skierowane one były w reżim Husajna. Insurekcje zostały stłumione przez Gwardię Republi-

---

żołnierzy

i 523 tys. ton ładunku. Długość trasy komunikacyjnej z kontynentu amerykańskiego do Arabii Saudyjskiej wynosiła 12 - 15 tys. km, co zabierało samolotom transportowym 20 - 25 godzin lotu. W początkowej okresie operacji „Pustynna Tarcza” codziennie na pustyni lądowało 127 samolotów z żołnierzami i zaopatrzeniem, (czyli co 11 minut). Transportem morskim przewożono ciężki sprzęt bojowy, śmigłowce, samochody i środki materiałowe. Do przewozu tych ładunków wydzielono 120 etatowych statków, w tej liczbie 53 zmobilizowane. Trasa morska wynosiła około 12 tys.mil morskich i pokonywano ją przez 21-27 dób. W sumie transport morski dostarczył ponad 9,5 mln ton różnych ładunków, wykonując 496 rejsów.

¹⁴ Gen. Norman Schwarzkopf - amerykański generał, dowódca międzynarodowej koalicji antyirackiej podczas wojny w Zatoce Perskiej (1991). Zob. E. Nowak, *Wojna w Zatoce Perskiej*, Wojskowy Przegląd Historyczny, 1992, s. 43. Więcej w: N. Schwarzkopf, *Nie trzeba bohatera*, Wydawnictwo RY-TON, Warszawa 1993.

¹⁵ Zob. R. Bielecki, *Pustynna Burza*, Bellona, Warszawa 1991, s. 6-10. Operacja przeprowadzona między 02.08.1990 a 02.02.1991 r. mająca na celu wyzwolenie Kuwejtu spod okupacji irackiej.

¹⁶ W literaturze występuje znaczna dowolność w określaniu periodyzacji wojny. Często wyróżnia się: *Pustynną Tarczę*, *Pustynną Burzę* i *Pustynne Cięcie*. Jest to podział jednostronny. Często całą drugą fazę wojny (17 I- 28 II 1991) określa się mianem „Pustynnej Burzy”, co też do końca nie wydaje się być słusznym. Zaproponowany podział uwzględnia dwie strony konfliktu i nie jest sprzeczny z podziałem zastosowanym przez planujących działania wojenne Amerykanów. Operacja „Pustynna Tarcza”(Desert Shield)-polegała na przygotowaniu i przetranszowaniu amerykańskich sił i środków w rejon Zatoki Perskiej (9.08.1990 r.-16.01.1991 r.). Operacja „Pustynna Burza” (Desert Storm)-to działania wojenne w rejonie Zatoki Perskiej podjęte przez siły koalicji antyirackiej (17.01.1991 r.- 28.02.1991 r.).

¹⁷ Zob. M. Leśniewski, *Pustynna Burza, wojna w Zatoce Perskiej 1990-1991*, Książka i Wiedza, Warszawa 2000 r., s. 581.

kańską. Strona amerykańska nie podjęła jednak żadnych działań w stosunku do Iraku, ponieważ nie leżało to w jej interesie. Warto też zaznaczyć, że państwa arabskie były przeciwne wspieraniu powstań szyickich, ze względu na wizję szerzenia się rewolucji islamskiej, a co za tym idzie wzrost wpływów Iranu w regionie. Wydarzenia te sprawiły, że sytuacją zainteresował się ONZ. Skutkowało to wprowadzeniem *stref bezpieczeństwa*¹⁸ na północ od 36 równoleżnika i na południe od 32 równoleżnika. Zyskało to miano *irackiego tortu*¹⁹ przyczyniło się to do niestabilności kraju. Wydarzenia te spowodowały głęboki kryzys gospodarczy.

W pierwszej połowie 1994 roku w irackim Kurdystanie rozpoczął się konflikt wewnętrzny, który był załącznikiem wojny domowej. W sporze tym brały udział najbardziej wpływowe kurdyjskie partie polityczne – Demokratyczna Partia Kurdystanu (DPK) oraz Patriotyczna Unia Kurdystanu (PUK). Liderzy DPK sprzeciwili się nieudolnej władzy ministra działającego na rzecz pokoju w Kurdystanie. Jednakże PUK, zamiast podjąć dialog, dokonał zamachu stanu i doprowadził do jednopartyjnego przywództwa w regionie. Konflikt ten, oprócz aspektu walki o władzę polityczną, posiadał także podłoże ekonomiczne. DPK rozliczało się ze swoich wpływów z Bankiem Centralnym, PUK natomiast profity zatrzymywał dla siebie. Można stwierdzić, że PUK prawie całkowicie przejął władzę w Kurdystanie, a jej polityka przyniosła więcej ofiar niż *saddamowski reżim*. Aby zażegnać konflikt pomiędzy tymi partiami, tworzono specjalne programy, które miały na celu pojednanie przywódców DPK – Massuda Barzaniego i PUK – Dżalala Talabaniego. Nie doczekały się one jednak wejścia w życie, ponieważ wybuchały kolejne konflikty o charakterze politycznym. Jeden z przywódców PUK stwierdził, że „wojnę należy przenieść do domu wroga, a Arbil nie jest świątynią, żeby nie można w nim było prowadzić wojny (...)”²⁰. Rozpoczęło to otwartą wojnę, której centrum było miasto Arbil i jego prowincja. Wywołało to niepokój i zainteresowanie na arenie międzynarodowej. USA, Wielka Brytania, Francja, a także Turcja podejmowały próby zażegnania sporu, które jednak okazały się bezskuteczne. M. Barzani starał się za wszelką cenę przenieść działania zbrojne poza granicę Arbilu, aby ograniczyć ofiary w ludności cywilnej. W kolejnych etapach konfliktu DPK rozpoczęło współpracę z rządem Husajna. Następne lata przyniosły nasilenie starań obu partii o utworzenie autonomicznego państwa Kurdów oraz ograniczenie sporu pomiędzy rządzącymi ugrupowaniami politycznymi.

Ogólna sytuacja w Republice Irackiej była tragiczna. W związku z tym polityka Husajna była nastawiona na wyjście z kryzysu. Jednakże nie zrezygnował z ogromnych wydatków na cele wojskowe. W ramach pomocy ze strony ONZ został przyjęty program *ropa za żywność*²¹. Nie przyniósł on jednak pokładanych w nim nadziei, ponieważ nadal powszechnie występowały przypadki śmierci z głodu.

Rozpoczynając rozważania na temat wojny w Zatoce Perskiej w 2003 roku, należy zacząć od zamachu na World Trade Center z 11 września 2001 roku. Po tym wydarzeniu prezydent USA George W. Bush²² ogłosił Irak, Iran oraz Koreę Północną pań-

¹⁸ Zob. A. Griges, *op. cit.*, s. 83.

¹⁹ Zob. M. Dziekan, *op. cit.*, s. 191.

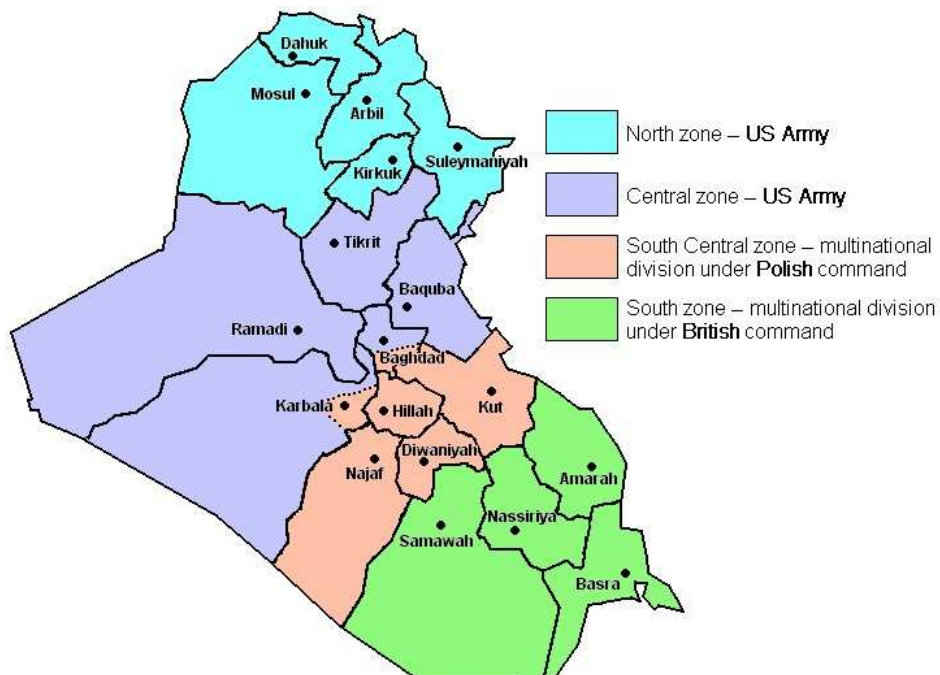
²⁰ Zob. A. Griges, *op. cit.*, 84.

²¹ Program utworzony w 1995 roku mający na celu złagodzenie sankcji nałożonych na Irak po atakach na Kuwejt w 1990 roku.

²² George W. Bush - Prezydent Stanów Zjednoczonych w latach 2001 – 2009.

stwami *osi zła*²³. Miało to znaczący wpływ na kwestię ataku na Irak i obalenie rządów Saddama Husajna.

Bezpośrednie przesłanki do wojny można podzielić na dwie grupy. Pierwsza z nich wynikała z założeń Donalda Rumsfelda²⁴, które dotyczyło zlokalizowania i zneutralizowania broni masowego rażenia, likwidacji reżimu Husajna oraz zabezpieczenia pól naftowych. Druga grupa to zdanie wyrażane przez przeciwników rządu G. W. Busha, którzy zakładali, że podstawą sukcesu jest przejęcie kontroli nad złożami ropy naftowej, a co za tym idzie pokazanie światu, że USA przejmuje pozycję lidera na rynku paliwowym. Następnym ważnym wymienianym powodem jest próba okrążenia Iranu, co w przyszłości mogłoby być ważnym aspektem strategicznym. 20 marca 2003 roku koalicja sił międzynarodowych z największym zaangażowaniem Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii rozpoczęła od amerykańskich ataków lotniczych operację *Iraqi Freedom*²⁵.

Rys. 1 Podział na strefy stabilizacyjne w Iraku w roku 2003

Źródło:

www.upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d1/iraq_2003_occupation.png

Wojska te były wspierane również przez partyzantów kurdyjskich. W dość krótkim czasie zostały zajęte najważniejsze miasta Republiki Irackiej. Al. Basra (6 kwietnia), Bagdad (9 kwietnia), Kirkuk (10 kwietnia), Mosul (11 kwietnia) oraz rodzinne miasto Saddama Tikrit (14 kwietnia). Po przejęciu kontroli nad większością terytorium i obaleniu partii al-Baas, państwa koalicji skupiły się na tymczasowym zarządzaniu Irakiem. Wprowadzono cztery strefy stabilizacyjne z czego dwie (północna oraz centralna) przypadły siłom zbrojnym Stanów Zjednoczonych, jedna (centralno-

²³ Grupa państw uważana za miejsca nielegalnej produkcji broni i szkolenia terrorystów.

²⁴ Donald Rumsfeld - Sekretarz Obrony Stanów Zjednoczonych w latach 2001 – 2006.

²⁵ (Ang. Iracka Wolność) Działania militarne koalicji antyirackiej w rejonie Zatoki Perskiej prowadzone od 20 marca do 1 maja 2003 r.

południowa)²⁶ znalazła się pod nadzorem Polski oraz ostatnia (południowa) przypadła Brytyjczykom.

3. IRAK PO 2003 – SPOŁECZNE SKUTKI WOJNY

Operacja *Iracka wolność* (ang. *Iraqi Freedom*) oficjalnie zakończyła się 1 maja 2003 r. Nie oznaczało to jednak wycofania się wojsk z terytorium Republiki Irackiej. Wojna przyniosła liczne skutki, których konsekwencje możemy oglądać aż do dziś. Zaliczyć do nich możemy narastającą agresję skierowaną w stronę żołnierzy koalicji, co jest jednym z powodów aktów terroryzmu dotyczących również ludność cywilną. Wywoływało to uczucie wszechobecnego strachu wśród społeczeństwa, które i tak mocno ucierpiało podczas działań wojennych. Różne źródła informują nawet o 25 tysiącach zabitych. Pomimo, że Irak uznawany jest za kraj bogaty, to ludność po 2003 roku została dotknięta biedą. Warto jednak zaznaczyć, że z każdym kolejnym rokiem zwiększano wydatki przeznaczane na pomoc społeczną. Wsparcie skierowane było również do byłych funkcjonariuszy służb mundurowych, którzy stracili pracę w skutek rozwiązania sił zbrojnych i organów bezpieczeństwa. Szacuje się, że stanowiska utraciło około 400 tysięcy ludzi, a bezrobocie przekroczyło w tym czasie ponad 50%, co wywołało liczne strajki i ogólne niezadowolenie wśród mieszkańców.

11 maja 2003 ogłoszono rozwiązanie partii al-Baas. Przywództwo nad krajem przejęła Tymczasowa Iracka Rada Zarządzająca. Została ona powołana w celu zarządzania krajem do czasu powołania stałego rządu. Pierwszym prezydentem został Ghazni Maszal Adzil al-Jawar, a 7 kwietnia 2005 roku jego obowiązki przejął Dżalal Talabani. 15 października tego samego roku została ratyfikowana konstytucja, według której Irak jest wieloetnicznym i wielowyznaniowym krajem oraz „demokratyczną, federalną i reprezentatywną republiką”.

Misja stabilizacyjna w Iraku zakończyła się opuszczeniem wojsk koalicji terenu Republiki 4 października 2008 roku²⁷. Organizacje międzynarodowe nadal uczestniczą w pomocy dla Iraku finansując liczne przedsięwzięcia na rzecz rozwoju gospodarki oraz ludności kraju. Prowadzone są też akcje humanitarne, w tym przez Polską Akcję Humanitarną - na przykład w Al Hillah.

4. STRUKTURA ETNICZNA REPUBLIKI IRACKIEJ

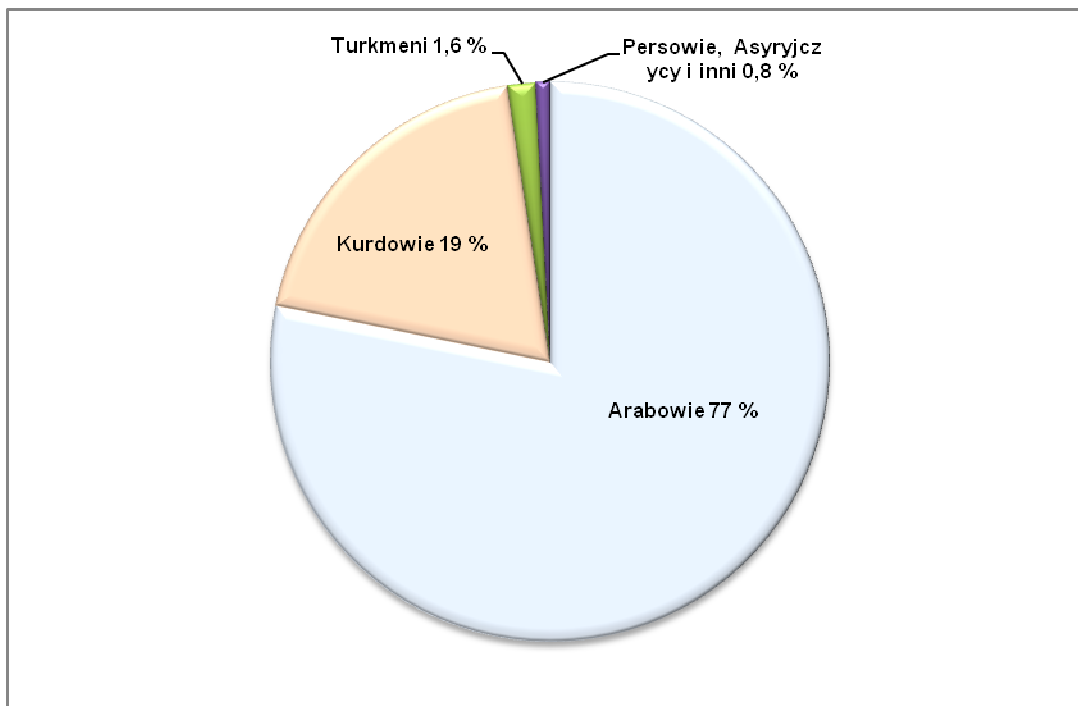
Irak od wieków był i nadal jest państwem wieloetnicznym, w którym większość stanowią Arabowie. Jednak oprócz nich występują również liczne mniejszości narodowe takie jak: Kurdowie, Asyryjczycy, Palestyńczycy, Persowie, Turkmeni iraccy. Ta zróżnicowana całość stanowi ciekawą mieszankę kulturową, której współczesna po-

---

²⁶ Polska Strefa w Iraku obejmująca 5 prowincji: Karbala, al – Hilla, Wasit, Nadzaf, Qadisija. Na terenie strefy znajdowały się miejsca kultu religijnego ważne w islamie, jak meczet w Nadzafie z grobem Alego ibn abi Taliba oraz meczet w Karbali ze zwłokami jego synów Abbasa i Husajna. W polskiej strefie odpowiedzialności żyło ok. 3,5 miliona ludzi (głównie Arabów), z czego 96% to muzułmanie z przewagą szyitów. 71% ludności mieszkało na terenach miast. Zob. *Polska Strefa Stabilizacyjna*, Centralna Grupa Działań Psychologicznych, Bydgoszcz 2003.

²⁷ NATO *Training Mission-Iraq* – misja mająca na celu szkolenie irackich sił bezpieczeństwa. W Diwaniji odbyła się wtedy oficjalna uroczystość zakończenia działalności PKW w Iraku. Przekazano wówczas wtedy Irakijczykom odpowiedzialność za bezpieczeństwo w strefie. Jednak część żołnierzy NATO w tym 20 oficerów polskich pozostało, aby brać udział w misji szkoleniowej NTM-I.

stać jest wynikiem skomplikowanej historii Bliskiego Wschodu. Poniższy wykres przedstawia procentowy udział poszczególnych nacji.

Rys. 2 Struktura etniczna Iraku przed 2003 rokiem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Polska Strefa Stabilizacyjna*, Centralna Grupa Działań Psychologicznych, Bydgoszcz 2003

Arabowie

Arabowie to ludność uznająca arabski za język ojczysty, zamieszkująca od czasów starożytnych Półwysep Arabski. W późniejszym okresie Arabowie podbijali stopniowo sąsiednie tereny Azji Zachodniej i północnej Afryki. Lud ten nie stanowi jednak jednorodnej grupy etnicznej ze względu na koczowniczy tryb życia w przeszłości. Szacuje się, że na świecie żyje około 200 milionów Arabów²⁸, z czego ponad 90% to wyznawcy islamu, z których największą grupę stanowią sunnici (ok. 90%). Arabscy szyici skupiają się głównie w Iraku, Syrii, Jemenie, Jordanii oraz Egipcie, który jest największym skupiskiem Arabów na świecie. W roku 1945 została utworzona organizacja polityczno-gospodarcza - Liga Państw Arabskich²⁹. W Iraku Arabowie są główną nacją, stanowiącą ludności. Daje im to zdecydowaną przewagę nad innymi narodowościami. Arabowie sami o sobie mówią, że są uprzejmi, lojalni, życzliwi, szczerzy, co ma odróżniać ich od innych grup etnicznych. Wnieśli też duży wkład w rozwój kultury i różnych nauk, jak medycyna, matematyka, czy nauki przyrodnicze. Mimo to ludność Zachodu nie jest przychylnie nastawiona do Arabów i muzułmanów. Niewątpliwie wpływ na takie postrzeganie miały zamachy z 11 września 2001 roku i zaliczenie niektórych państw islamskich do „osi zła”. Warto jednak spojrzeć na Arabów nie przez pryzmat

²⁸ Zob. A. Dzisiów – Szuszczykiewicz, *Szyici i sunnici na Bliskim Wschodzie: odwieczny konflikt czy współpraca ponad podziałami*, BBN, Warszawa 2008.

²⁹ Regionalna, pierwotnie polityczna organizacja utworzona w 1945 roku przez 7 państw arabskich. W 1992 rozszerzona do 21 członków.

stereotypów spowodowanych tymi wydarzeniami, ale jak na bogatą, ciekawą i jakże inną pod względem kulturowym nację.

Asyryjczycy

Państwo asyryjskie istniało już od XIX wieku p.n.e. Wówczas ten lud semicki stanowił potęgę. Uważani są za pierwszą nację chrześcijańską na świecie. Jednakże zostali oni podbici w drugiej połowie pierwszego tysiąclecia naszej ery przez Babilończyków i Medów. Obecnie zamieszkują oni terytorium Iraku, Iranu, Syrię, Turcję, Armenii, USA i Zakaukazie. Ze względu na odmienną religijną naród Asyryjczyków jest narażony na liczne zagrożenia, takie jak: fundamentalizm islamski, arabizacja, absorpcja kultury społeczeństw arabskich oraz masowa emigracja.

Wiek XX dla Asyryjczyków był okresem masowych rzezi. Podczas I Wojny Światowej oraz krótko po niej znaczna część tego społeczeństwa poniosła śmierć w wyniku mordów i walk. Doprowadziło to do kolejnych migracji. Po roku 1963, gdy partia Baas przejęła władzę w Iraku, Asyryjczyków ogarnęła kolejna fala prześladowań i dyskryminacji. Reżim partii nie uznał ich za grupę etniczną, pomimo że stanowili oni ok. 1% społeczeństwa irackiego oraz wprowadził dla nich wiele ograniczeń na tle religijnym. Po objęciu władzy przez Saddama Husajna sytuacja Asyryjczyków poprawiła się. Partia Baas szukała możliwości współpracy i porozumienia³⁰, poprzez pomoc finansową i wsparcie Kościoła katolickiego. Wówczas zmniejszyły się napięcia i prześladowania w stosunku do Asyryjczyków w Iraku. W 2003 roku, po obaleniu Husajna w wyniku represji ze strony sunnitów i szyitów połowa chrześcijan opuściła Irak lub schroniła się w spokojniejszej części kraju – irackim Kurdystanie. Sam Bagdad opuściło lub zostało zamordowanych około 90% Asyryjczyków. Nowy rząd iracki oficjalnie uznaje istnienie nacji asyryjskiej. Po 2005 roku przedstawiciele Asyryjczyków są również członkami partii Kurdów. Obecnie społeczeństwo chrześcijańskie w Kurdystanie irackim cieszy się wolnością obywatelską i polityczną³¹.

Palestyńczycy

Palestyńczycy zajmują obszar byłego brytyjskiego terytorium mandatowego³². Pierwsze wielkie migracje tego ludu do Iraku rozpoczęły się w połowie XX wieku. W wyniku pierwszej wojny izraelsko-arabskiej³³ oraz wojny sześciodniowej z 1967 r. opuszczali oni miasta izraelskie i na terenie Iraku chronili się najczęściej w Bagdadzie i jego okolicach. Kolejne przesiedlenie tym razem z Kuwejtu było spowodowane wojną w Zatoce Perskiej. Obozy uchodźców stawały się najczęściej bazami różnych organizacji podejmujących walkę z państwem Izrael, na przykład poprzez akcje terrorystyczne. Jedną z większych takich ugrupowań jest Fatah. Liczba Palestyńczyków żyjących w Iraku jest trudna do określenia, mówi się o około 35 tysiącach³⁴. Od władz

³⁰ Saddam Husajn chciał poróżnić Asyryjczyków i Kurdów udaremniając przez to tworzenie koalicji antyrządowej w Iraku. Asyryjczycy i Kurdowie walczyli wspólnie przeciwko partii Baas.

³¹ Zob. *Polska strefa...*, *op. cit.*, s. 23- 29.

³² Brytyjskie terytorium mandatowe w latach 1922-1948.

³³ Wojna izraelsko-arabska – po odejściu wojsk brytyjskich i wygaśnięciu mandatu w 1948 roku na teren Palestyny weszły wojska państw arabskich w celu ochrony ludności cywilnej przed działalnością żydowskich bojówek, jednakże bezskutecznie. Palestyńscy Arabowie masowo opuszczali swoje domy. Według danych ONZ z 1949 roku notuje się około 726 tysięcy uchodźców.

³⁴ Zob. *Vademecum .....*, *op. cit.*, s. 14.

Republiki nie otrzymali oficjalnego statusu uchodźców. Rząd Iraku zapewnił im nawet ochronę i dobre traktowanie. W XXI wieku sytuacja Palestyńczyków zmieniła się. Większość społeczeństwa irackiego nie była pozytywnie nastawiona do tej grupy etnicznej. Dla Irakijczyków sprawa problemu palestyńskiego jest tematem drażliwym, którego lepiej unikać tak jak: polityka USA i ocena rządów Saddama Husajna. Obecnie Palestyńczycy muszą odnawiać pozwolenie na pobyt w Iraku co dwa miesiące. Liczne represje oraz pozbawianie ludności palestyńskiej domów wzmacnia ich obawy, co do własnego bezpieczeństwa. USA i ONZ bacznie obserwują sprawę Palestyńczyków w Iraku, domagając się umożliwienia im powrotu do Palestyny.

Persowie

Farsi, czyli tłumacząc z języka perskiego – Persowie, są ludem pochodzenia irańskiego. Początki tej cywilizacji można doszukiwać się już w pierwszym tysiącleciu przed naszą erą. Początki tworzenia państwa Persów datuje się na VI wiek p.n.e., a jego założycielem był Cyrus II Starszy, który w ówczesnym czasie dokonał ekspansji na część obecnego terytorium Iraku. Do połowy VII wieku n.e. tereny Niziny Mezopotamskiej były władane przez perskie imperium. Kolejny najazd Arabów doprowadził do upadku Persji i arabizacji Persów. Przyjęli oni alfabet arabski i religię muzułmańską.

Sytuacja Persów w Iraku zaczęła zmieniać się po roku 1960, a w szczególności podczas wojny iracko-irańskiej, kiedy zaczęto wypędzać tę nację. W 2003 roku, gdy obalono Saddama Husajna Persowie zaczęli wracać do Iraku. W obecnym czasie stanowili oni niecały 1% społeczeństwa irackiego³⁵. Persowie, którzy powrócili znaleźli się pod presją szyickich ekstremistów. Obecnie nacja perska stanowi elitę władz świeckich i religijnych w Iranie.

Kurdowie

Kurdowie zamieszkują górzystą krainę geograficzną zwaną Kurdystanem, która leży na Środkowym Wschodzie. Obszar ten znajduje się na terytorium czterech państw: Turcji, Syrii, Iraku i Iranu. Kurdowie są najstarszą grupą etniczną odrębną kulturowo oraz językowo na Bliskim Wschodzie. Ich liczba jest trudna do określenia ze względu na liczne migracje. Szacuje się, że na świecie żyje ponad 29 milionów Kurdów, z czego w samej Turcji jest ich około 15 milionów. Kurdowie uważają się za potomków Medów, który w 612 roku p.n.e. pokonali Asyryjczyków i zdobyli Niniwę, ustanawiając imperium Medów. Kilkadziesiąt lat później Kurdowie weszli w skład imperium perskiego. W VII wieku n.e. Kurdowie zostali podbici i zislamizowani przez Arabów. W późniejszych wiekach teren Kurdystanu najeżdżali Seldżucy oraz Mongołowie. Kurdowie brali udział w wyprawach krzyżowych. Najbardziej znane jest starcie Ryszarda Lwie Serce z wojskami dowodzonymi przez Al-Malik an-Nasir Salah ad-Dunja wa-ad-Din Abu al-Muzzafar Jusuf ibn Ajjub ibn Szazi Al-Kurdi znanego w kulturze europejskiej jako Saladin³⁶. Zjednoczył on Syrię, Mezopotamię, Palestynę i Egipt, a jego potomkowie przez długi czas rządzili w tym ostatnim. W kolejnych latach Kurdystan był obiektem najazdów, jednak jego pierwszy podział nastąpił w 1514 roku pomiędzy imperium perskie i otomańskie. Podział został oficjalnie potwierdzony w 1639 roku.

³⁵ Zob. *Ibidem*, s. 27.

³⁶ Kurd, sułtan Egiptu od 1171 roku, zdeponizował kalifa fatymidzkiego i przejął samodzielnie władzę, uznając nominalne zwierzchnictwo Abbasydów. Prowadził zwycięskie walki z krzyżowcami i w 1187 zdobył Jerozolimę.

W pierwszej połowie XIX wieku zostały ostatecznie zniesione kurdyjskie księstwa i państewka, co było końcem niezależności tego narodu. Od tego czasu rozpoczęły się powstania, które miały na celu odzyskanie suwerenności. W wyniku przemian społeczno-politycznych w XX wieku na arenie międzynarodowej pojawiły się kwestie narodowe, w tym problem Kurdów. Przez lata Kurdowie zostali pozbawieni jakichkolwiek praw narodowo politycznych, co obecnie spotyka się ze sprzeciwem organizacji międzynarodowych zajmujących się prawami człowieka.

W okresie poprzedzającym działania wojenne w 2003 roku Kurdowie stanowili w Iraku 19% ludności³⁷ i zamieszkiwali (podobnie jak obecnie), głównie północ kraju, która wchodzi w skład Kurdystanu. Za czasów Saddama Kurdowie spotykali się z licznymi represjami skierowanymi w ich stronę. Nie dość, że zrywy niepodległościowe były krwawo tłumione, to powstawały również plany eksterminacji Kurdów np. Operacja „Anfal”. Sytuacja irackich Kurdów poprawiła się po wojnie w 2003 roku. Kurdowie zostali włączeni w aktywne tworzenie nowego rządu. W 2005 roku prezydentem został Dżalal Talabani³⁸. Także w konstytucji znalazł się zapis o istnieniu Kurdyjskiego Rządu Regionalnego, który posiada pełną władzę na obszarze Regionu Kurdystanu.

Oprócz wyżej wymienionych grup etnicznych w Iraku występują również inne narodowości, które jednak nie stanowią dużego odsetku procentowego ludności, a są to Turkmeni Iraccy, Ormianie, Żydzi, a także nieokreślona liczba imigrantów z sąsiednich krajów arabskich.

Analiza struktury etnicznej po II wojnie w Iraku pokazuje, że pomimo niestabilnej sytuacji w kraju, liczba ludności nie zmniejszyła się, a wręcz przeciwnie. W 2003 r. liczba mieszkańców Iraku wynosiła 24 mln, a do początku 2007 roku liczba ta osiągnęła 26.783.383, natomiast już w 2009 zwiększyła się aż do poziomu 31 234 000. Populacja składa się w 74% z Arabów, 21% Kurdów, a pozostałe 5% składało się z Asyryjczyków, irackich Turkmenów i innych grup etnicznych. 96% społeczeństwa to muzułmanie, z czego 60-65% to szyici. Pozostałe 4% obywateli to wyznawcy innych religii. Wśród nich zdecydowaną większość stanowią chrześcijanie. Aż trzy czwarte ludności mieszka na żyznej równinie rozciągającej się od Bagdadu po wybrzeże Zatoki Perskiej. Według danych statystycznych z 2006 roku przyrost naturalny wynosił 26,61/1000. W samym Bagdadzie w ciągu 3 lat liczba ludności wzrosła o 3 miliony i jej stan na koniec 2006 roku wynosił 7,4 mln³⁹.

Islam

Islam powstał w VII wieku na terenie dzisiejszej Arabii Saudyjskiej i jest jedną z największych religii na świecie, a zarazem najmłodszą religią monoteistyczną⁴⁰. Liczba wyznawców islamu wynosi ok. 900 milionów, co daje mu drugie miejsce po chrześcijaństwie. Słowo islam wywodzi się z języka arabskiego i oznaczająca podporządkowanie i poddanie się woli Boga – Allaha⁴¹. Założycielem tej religii był Mahomet, który jest uznawany za proroka i wysłannika Allaha. Najważniejsze założenia islamu

³⁷ Zob. *Polska Strefa* ..., *op. cit.* s. 5-14.

³⁸ Dżalal Talabani – iracki polityk kurdyjskiego pochodzenia, przewodniczący Patriotycznej Unii Kurdystanu. Od 2005 roku prezydent Republiki Irackiej.

³⁹ *Vademecum*....., *op. cit.*, s. 14.

⁴⁰ Monoteizm zakłada jedynobóstwo, czyli wiarę w jednego Boga.

⁴¹ Jedyny Bóg w religii mahometańskiej. Mahomet wzorując się na chrześcijaństwie i judaizmie wyposażył Allacha w atrybuty jedyności, wszechwiedzy i wszechmocy. Zob. E. Machut – Mendecka, *Archeotypy islamu*, Wydawnictwo Psychologii i Kultury ENETEIA, Warszawa 2006.

są zawarte w świętej księdze – Koranie. Należą do nich: wiara w jednego Boga, misje proroka, życie po śmierci, sąd ostateczny, niebo i piekło, anioły, demony i dziny. Mahometanizm opiera się również na tradycji judaistycznej. Ważnym elementem tej wiary, głównie dla islamu sunnickiego są filary, na które składają się: wyznanie wiary, modlitwa, jałmużna, post i pielgrzymka do Mekki. Wyznawców islamu nazywa się muzułmanami. W 661 roku po zamordowaniu kalifa Alego ibn Abi Taliba nastąpił podział na szyitów i sunnitów. Obecnie na świecie sunnici stanowią około 90% wyznawców, a szyici zaledwie 10%. Irak wraz z Iranem, Azerbejdżanem i Libanem stanowią największe skupiska szyitów na świecie, w związku z tym stanowią oni większość muzułmanów na terenie Iraku – 65%. Mimo to sunnici, którzy są lepiej wykształceni wiodą prym w życiu politycznym Republiki.

Szyici

Szyici należą do odłamu polityczno-religijnego w islamie. Uznają się za prawowitych następców Mahometa i potomków czwartego kalifa Alego ibn Abi Taliba⁴², męża Fatimy, czwartej córki proroka. Wierzą, że następcy Alego – imamowie⁴³ otrzymali specjalną Boską łaskę i stanowią oni najwyższe autorytety religijne i prawne. Wiarę w imama uznają za szósty „filar” religii islamu. W związku z tym szyici buntują się przeciwko władzy, nie objętej przez imama. Uważają, że takie rządy są niedoskonałe i odzwierciedlają one niedoskonałości człowieka. Dogmat o pierwszeństwie potomków Alego do objęcia kalifatu jest jedyną właściwą i najistotniejszą różnicą i przyczyną sporów pomiędzy islamem szyickim a sunnickim.

W Iraku znajdują się dwa główne centra szyickie, a mianowicie grób i mauzoleum Alego w An-Nadżaf oraz sanktuarium Al-Husajna w Karbali. W Iraku szyici nie byli dopuszczani do władzy przez sunnitów, którzy we współczesnym Iraku zawsze stanowili warstwę rządzącą. Ważnym powodem tego był brak wykształcenia. Sunnici za czasów rządów Husajna zakazywali szyickich obyczajów. Wyznawcy szyizmu byli często prześladowani. Liczne powstania szyitów były krwawo tłumione przez partie Baas. Mordowano przeciwników dyktatorskich rządów wraz z całymi rodzinami. Przykładem tego może być mord tysięcy opozycjonistów rządu podczas antypaństwowego powstania przez siły bezpieczeństwa Iraku w 1991 roku. Rządy sunnitów skończyły się dopiero w 2003 roku, po obaleniu Saddama Husajna. Wówczas szyici, którzy stanowią 65% muzułmanów w Iraku, zdołali po raz pierwszy brać czynny udział we władzach w Republice. Role się odwróciły. Szyici zaczęli się mścić na sunnitach, w szczególności na byłych członkach partii Baas. Konflikt w Islamie był dodatkowo pogłębiany przez Al-Kaidę, która od zawsze dążyła do pogłębienia antagonizmów etniczno-religijnych. Ingerencja rządu amerykańskiego, próby pojednania oraz spotkania przywódców szyickich z szejkami klanów i plemion sunnitów doprowadziły w ostatnich latach do wyciszenia konfliktu. Skutkiem tego są widoczne oznaki postępu integracyjnego społeczeństwa, a ponadto zwiększenie się poziomu bezpieczeństwa kraju.

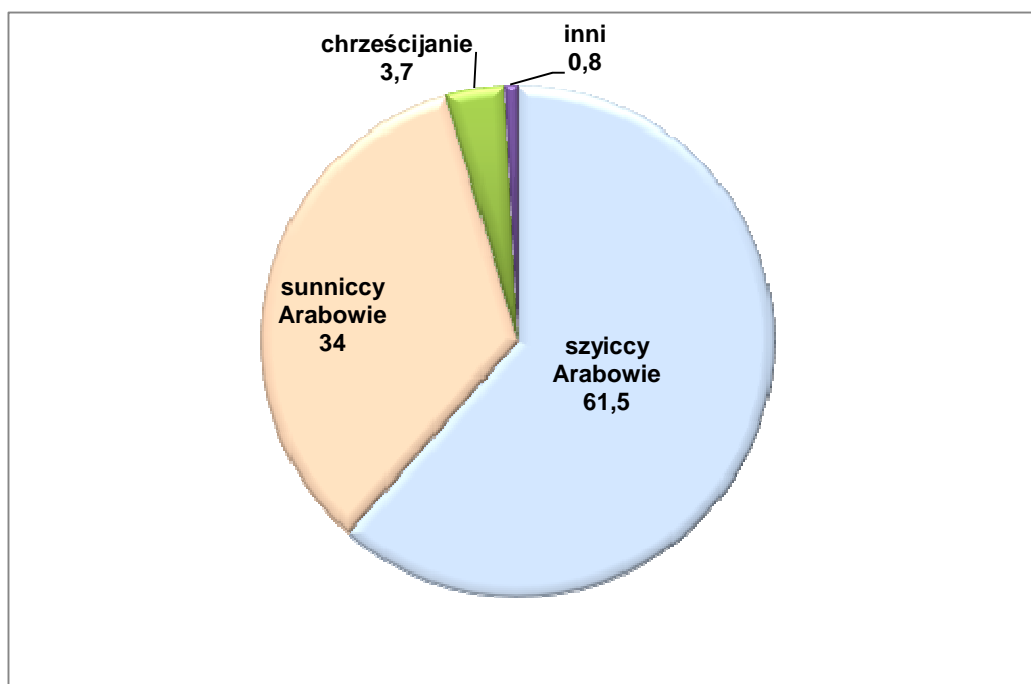
Sunnici

⁴² Ali ibn Abi Talib – brat stryjeczny, przybrany syn, a następnie zięć Mahometa, mąż Fatimy, czwartej córki proroka, pierwszy imam szyitów, ostatni kalif prawowitny, zamordowany w Al Kufie, która jest najważniejszym świętym miejscem szyitów.

⁴³ Imamowie – szyiccy przywódcy duchowi, uważani za obdarzonych przez Alego ibn Abi Taliba Boską łaską, co czyni ich czystymi i nieomylnymi.

Sunnici stanowią główne ugrupowanie w islamie (ok. 90% wiernych), które jest przeciwstawne szyitom. Sunnizm ukształtował się w początkowym okresie mahometanizmu w związku z walkami politycznymi, w kwestii zwierzchnictwa nad światem muzułmańskim. Część wyznawców islamu nie zgadzała się z tym, że kalifem powinien być Ali ibn Abi Talib, a ktoś wybrany spośród wybitnych muzułmanów. Sunnicy uważają się za ortodoksyjnych muzułmanów, którzy odrzucają nieprzewidziane w sunnie zmiany w trybie życia oraz nauce. Obecnie istnieją cztery równoprawne szkoły prawa koranicznego, które w niewielkim stopniu różnią się od siebie, a są to: szkoła hanaficka, szafi'icka, malikicka oraz hanbalicka. Doktryna sunnizmu opiera się na Koranie, zgodnej opinii muzułmańskiej gminy, angolii oraz sunnie. Są to podstawy szari'atu⁴⁴, który został opracowany w wielu sunnickich szkołach. Mówi się, że „sunna mogłaby istnieć bez Koranu, ale Koran nie mógłby bez sunny”. Od XIX wieku teologowie muzułmańscy próbują pogodzić szyitów i sunnitów, jednak jest to niweczone przez spory polityczne. Czasami doprowadza to nawet do wojen.

Sunnicy stanowią w Iraku około 35% społeczeństwa, mimo tego to oni są warstwą rządzącą ze względu na lepsze wykształcenie, które posiadają. W czasie rządów partii al – Baas i reżimu Husajna sunnicy byli wręcz grupą uprzywilejowaną. Niewątpliwie miało na to wpływ pochodzenie Saddama i jego współpracowników, którzy byli sunnitami, jak chociażby Taha Yassin Ramadan⁴⁵, który kierował organizacją tłumień powstań szyickich. Na rysunku przedstawiono strukturę religijną Republiki Irackiej.

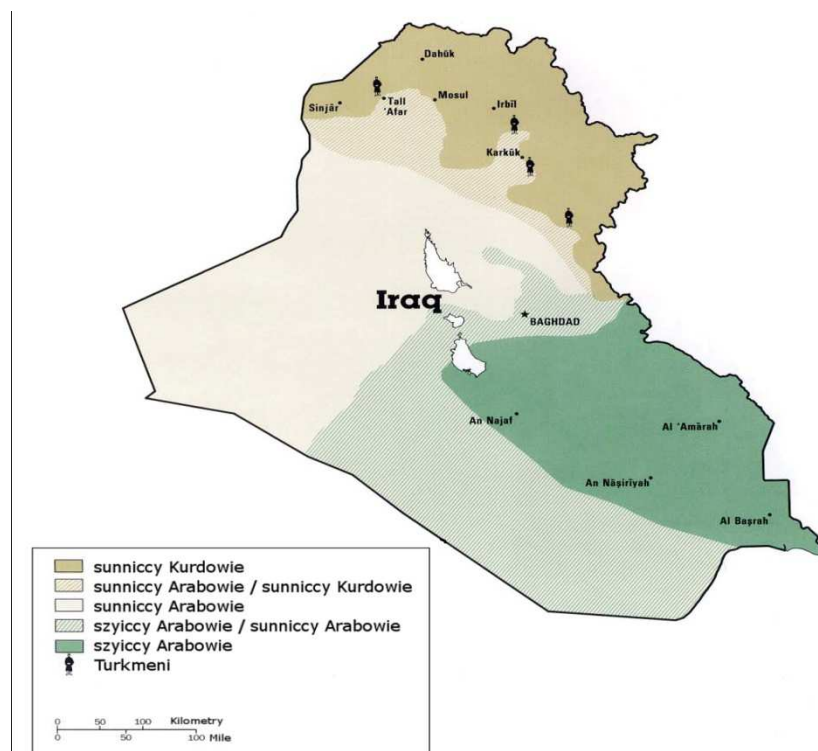
Rys 3. Struktura religijna Iraku (%) przed 2003 rokiem

⁴⁴ Muzułmańskie prawo religijne zawarte w Koranie i sunnie. Wytycza zakres obowiązków muzułmanina wobec Boga i wobec innych ludzi.

⁴⁵ Współpracownik Saddama Husajna, wiceprezydent Iraku. Głównodowodzący tłumień powstań szyickich w 1991 roku. Za masakrę szyitów w 1982 roku został skazany na dożywotnie pozbawienie wolności. W późniejszym okresie wyrok zmieniono na karę śmierci przez powieszenie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Polska Strefa Stabilizacyjna*, Centralna Grupa Działań Psychologicznych, Bydgoszcz 2003.

Na mapie poniżej przedstawiono rozmieszczenie grup etniczno – religijnych na terenie Iraku.

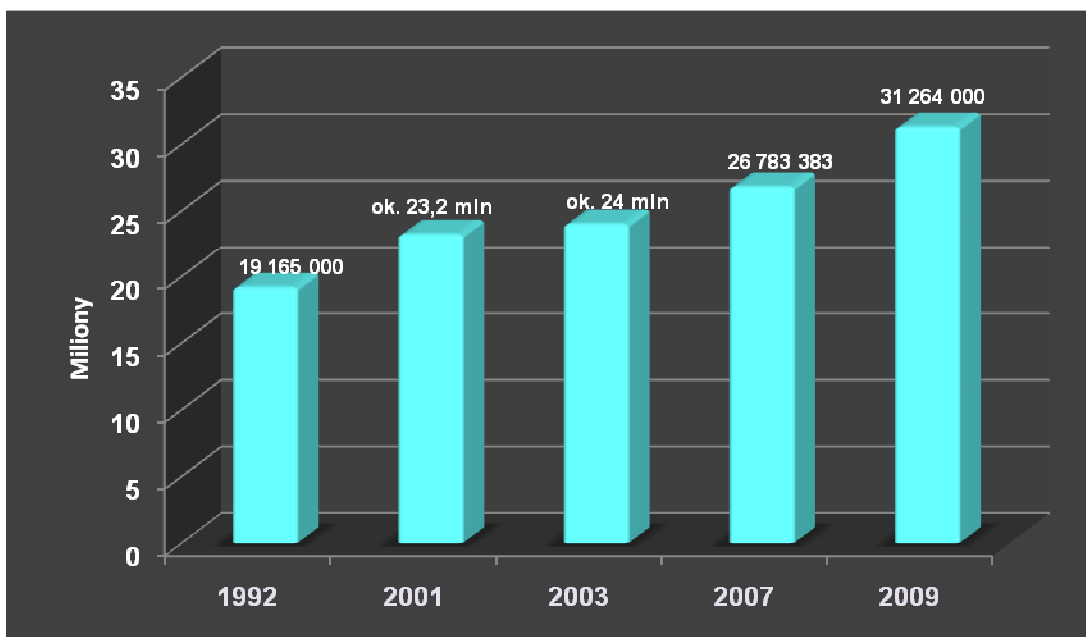
Rys. 4 Rozmieszczenie grup etniczno – religijnych Iraku na rok 1992

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.lib.utexas.edu/maps/iraq.html

Podsumowanie

Podsumowując rozważania nad czynnikami zmian w strukturze etnicznej Iraku, warto wskazać trzy najważniejsze wydarzenia od końca lat siedemdziesiątych XX wieku, aż do roku 2010. Pierwsze z nich dotyczy dojścia Saddama Husajna do władzy w 1979. Drugie zjawisko mające wpływ na zmiany w społeczeństwie irackim to liczne wojny prowadzone podczas reżimu partii al – Baas. Ostatnim czynnikiem warunkującym przemianę struktury etnicznej jest wojna z 2003 roku, której następstwem było obalenie irackiego dyktatora.

Rys. 5 Dynamika populacji Iraku w latach 1991-2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Polska Strefa Stabilizacyjna, Centralna Grupa Działań Psychologicznych, Bydgoszcz 2003

Warto zaznaczyć, że Republika Iracka jest państwem wielonarodowym, co może wiązać się z uprzedzeniami na tle etnicznym. Podstawą takiego stwierdzenia jest negatywne podejście do odmiennych grup zarówno etnicznych, jak i religijnych. Podejmowane były liczne próby załagodzenia sytuacji wewnątrz Iraku przez organizacje międzynarodowe i państwa odgrywające znaczące role na arenie światowej. Obecnie sytuacja w Iraku ulega stopniowej poprawie, nie tylko w kwestii bezpieczeństwa narodowego. Niewątpliwym wpływ miało na to obecność wojsk stabilizacyjnych. Przed Irakiem jednak jeszcze długa droga do osiągnięcia pełnej równowagi wewnętrznej.

BIBLIOGRAFIA:

1. Bartnicki A., *Zarys dziejów Afryki i Azji: historia konfliktów 1869-2000*, Warszawa 2000.
2. Bielecki R., *Pustynna Burza*, Bellona, Warszawa 1991.
3. Biziewski J., *Pustynna Burza*, cz.1, Największe bitwy XX wieku, Warszawa 1994.
4. Biziewski J., *Pustynna Burza*, cz.2, Największe bitwy XX wieku, Warszawa 1994.
5. Bodziany M., Podhorec M., *Zabezpieczenie logistyczne wojny w Zatoce Perskiej 1991 roku*, Zeszyty Naukowe WSOWL nr1 (139), Wrocław 2006.
6. Ciszewski M., *Kampania Powietrzna w Zatoce Perskiej*, cz. I i II, Przegląd Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej, nr 1 i 2/1995.
7. Danecki J., *Podstawowe wiadomości o islamie*, Wydawnictwo Akademickie DIALOG, Warszawa 2007.
8. Dziekan M., *Historia Iraku*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2002.
9. Dzisiów-Szuszczkiewicz A., *Szyici i sunnici na Bliskim Wschodzie*, Biblioteka „Bezpieczeństwa Narodowego”, Warszawa 2008.
10. Grgies A., *Sprawa kurdyjska w XX wieku*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 1997.
11. Hajnus W., *Mój Irak*, Wyd. Zys i S-ka, Poznań 2008.
12. *Humanitarian Assistance Capacity in Iraq: Part I, A Situation Analysis and Literature Review*, January 2003.
13. Królikowski H., Marcinkowski Cz., *Irak 2003*, Warszawa 2003.
14. Leśniewski M., *Pustynna Burza, wojna w Zatoce Perskiej 1990-1991*, Książka i Wiedza, Warszawa 2000.
15. Łukaszewicz A., *Afganistan i Irak: ekonomiczny bilans wojny z terroryzmem*, vol. 15, Żurawia Papers, ISM UW, Warszawa 2010.
16. Machut – Mendecka E., *Archetypy islamu*, Wydawnictwo Psychologii i Kultury ENETEIA, Warszawa 2006.
17. Nowak R., *Wojna w Zatoce Perskiej*, „Wojskowy Przegląd Historyczny” 1992.
18. *Polska Strefa Stabilizacyjna*, Centralna Grupa Działań Psychologicznych, Bydgoszcz 2003.
19. Praca zbiorowa / red. nauk. Andrzej Bartnicki, *Zarys dziejów Afryki i Azji: historia konfliktów 1869-2000*, s. 565-583, Warszawa 2000.
20. *Raport – Irak. Strefa Środkowo-Południowa*, Babilon - Warszawa, lipiec 2003.
21. Stefański J., Maciejewski R., *Wojna w Zatoce Perskiej*, dodatek do Przeglądu Wojsk Lądowych nr 7/1991.
22. Szwarzkopf H. N., *Nie trzeba bohatera*, Wydawnictwo RYTON, Warszawa 1993.
23. *Vademecum dla żołnierzy przygotowujących się do realizacji zadań w ramach misji stabilizacyjnej w IRAKU*, DWL, 2003.

Strony internetowe:

www.upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d1/iraq_2003_occupation.png

Artykuł recenzował mjr dr Adam Szymanowicz